

Thisted og Thy for 100 År siden.

Ved C. Behrend.

I nedenstående Brev, der er skrevet for netop 100 År siden, fortæller Prof. Engelstoft, der selv var født i Nærheden (i Gislum, hvor hans Fader var Præst), Biskop Mynster om sine Indtryk på en Rejse til Thisted. Engelstoft var foruden Professor i Historie også i Bestyrelsen for Universitetet og de lærde Skoler, hvorfor han i Brevet giver Skolevæsenet en udførligere Behandling.

Thisted, d. 10. Aug. 1821.

Højstærede Hr. Ven (dvs.: Biskop Mynster).
Endnu er jeg i de Thyboers Land, hvor Familie¹⁾ og Venner stedse holde på mig og hvor jeg finder meget, som er skikket til at interessere mig. Imidlertid vil om få Dage Reisen gå for sig herfra til Ålborg, og siden på Hjemvejen Touren blive lagt over Randers. . . . I denne Afkrog af Jylland, som dog er meget befolket, er en lærd Skoles Afsavn ingen ringe Ulempe. Da Forældre, som ville lade deres Børn studere, maa sende dem langt bort til Ålborg eller Viborg, så studere overhoved kun få Ynglinge fra denne Egn, og jeg har intetsteds seet så mange voxne unge Mennesker gå hiemme hos Forældre udenfor Bondestanden. Thisted vilde være meget skikket til Sæde for en lærd Skole, når dertil havdes Midler, men herpå er ikke at tænke. Det er ellers Skade, da Thyboniterne ere et opvakt Folk.

Det er utroligt, i hvilken Grad Culturen har tiltaget i disse Egne siden min Barndom [E. var født ²/₁₂ 1775]. Da var Landet fuldt af Herregårde og fattige vankundige Bønder; nu er det som oversået af velhavende og oplyste Beboere, der eie vel bygte tildeels smukke Gårde, dyrke deres Marker med ligeså megen Vindskibelihood som Forstand og årlig indtage hvad der endnu kan ligge ubenyttet; deres Heste, Kiøer, Vogne, Påklædning etc. bære et fælles Præg af Velstand og landlig Lykke, og Moraliteten har i det Hele vundet, i det mindste forsåvidt de Laster, der gierne følge med Armod, ere blevne meget sieldnere. Det var ilde, om Tidernes Vanskelighed skulde forvolde nogen Tilbagegang. En sådan er vel endnu ikke synlig, men det siges dog, at de fleeste, som eiede Capitaler, større eller mindre, i rede Penge, have i den senere Tid tilsat dem.

Jeg har gjort tvende Exeursioner til Havsiden på forskellige Steder, og med særdeles Fornøjelse seet, hvorledes de Sandbanker, der I min Barndom

føg som Snee, nu ligge fængslede med et tykt og tæt Dække af Klittag, et Slags langt Græs, som holder meest af Sand; ja man dyrker Haver, Kartøfler etc. der hvor for 30 År siden Sandet bølgede som et Hav. Sandflugten er således fuldkommen dæmpet, og der behøves kun et vedvarende Tilsyn for at den ikke mere kan vinde nogen Magt. På lave Steder, hvor Havet kunde svømme over, tilveiebringes kunstige Klitter, der efterhånden ville danne et sikkert Værn. Kun er den menneskelige Kraft for svag, hvor det gielder om, ved hæftige Storme at hindre Havet i at underminere Bakkerne og således at borttage noget af Landet. I Agger Sogn fiskes nu på de Steder, hvor Personer ere fødte, som ikke have nået deres 60de År. Kystbeboerne ere et særdeles hårdført Folk; det fører en evindelig Krig med det brusende Ocean, som det befarer med små Både indtil en Afstand af 5-6 Mile fra Kysten. Skibbrudne Folk reddes næsten altid; men når de ere bragte i Sikkerhed og overladte til den huuslige Pleies Qvægelse, da visiteres Skib og Ladning af Mænd og Qvinder, og Havet får Skyld for at have spist, hvad Jøder og andre siden finde i god Behold under Aggerboernes Tag. Med nogle små Tingester, som ere bygte til at sætte ind på den flade Sand (thi her gives ikke Spor af Havn), fare de også over til Norge, og selv til Bergen. Jeg traf just en Skude, som i 12 Timer var seilet herover fra Mandal, og stod nu på den tørre Strand omtrent som den, Molboerne fortælles at have sat på Græs, med den Forskiel, at denne stod i Sand.

Jeg har besøgt Skolelærer-Seminarieret i Snedsted, som bestyres af en Provst Bendtsen²⁾, Søn af ham i Gladsaxe. Manden og hans Seminarium og hans Seminarister behagede mig såre vel. Et sådant Seminarium er langt nyttigere end det på Blågård (nu Joenstrup) og koster ikke ¹/₂₀ Deel. Alligevel har Cancelliet just nu afskaffet den eene af de 2 Hielpælærere, Provsten havde, og som han aldeles ikke kan undvære, når Underviisningen skal gåe som hidtil; thi han måtte da selv læse 8 Timer daglig, hvilket ikke er at forlange af Nogen, mindst af den, som har desuden et Embede at varetage. . . . Om alle de Opmuntringer, der uddeles, komme på rette Sted, vil jeg lade ståe derhen; men stor Synd er det at sætte en redelig, virksom og beskeden Mand ud af Stand til at udrette det Gode, han ønskede og kunde ved, for en ringe Besparelses Skyld, at berøve ham de Midler, hvis Uundværlighed man dog selv hidtil havde erkendt. Men når Biskop J.³⁾ kun kan fåe sørget for sin og sin Families Interesse, så er det Øvrige sagtens af mindre Vigtighed.

Man politiserer meget - de Jyder ville så gierne til Tinge gåe - her i Eggen, og de tyske Aviser

¹ Professor Engelstofts Ophold i Thisted gjaldt sikkert et Besøg hos Svogeren Cancelliråd Toft, idet de var gifte med to Søstre, Døtre af Pastor P. Estrup i Randers. Peter Georg Nicolaj Toft var Byskriver i Thisted og Herredsskriver i Hillerslev-Hundborg Herred fra ²²/₁₁ 1815 til sin Død ³⁰/₉ 1832. Hans Hustru Judithe Petrine Estrup var f. ¹²/₇ 1788 og døde ⁸/₁ 1833; de er begravede på Thisted gamle Kirkegård, hvor der findes et ualmindelig smukt Monument på deres Grav. Anm. v. P. L. H.

² Niels Ludvig Chr. Bentzon var 1809-30 Præst i Snedsted og tillige Forstander for Seminarieret der, som han havde oprettet 1812 og som 1848 flyttedes til Ranum. Bentzon døde 1846 som Præst i Ringsted.

³ Rasmus Jansen var Biskop i Ålborg 1806-1827.

(hvoriblandt Børsenhalle) læser jeg næsten ligeså tidlig her som i Kjøbenhavn.

Grækernes⁴) Sag møder også her megen Deeltagelse, og man har glædet sig til at R.⁵) skulde række dem en kraftig Hånd (den hellige Alliance har ingen Lyst). Hele Landet er derfor også fuld af Historien om en Scene ved sidste Viborg Landemøde, hvor den bekiendte Amtsprovst *Stockholm*⁶) eene imod alle sine Colleger forfægtede de græske Oprøreres ubetingede Strafværdighed og Retfærdigheden af den Medfart de lide. Biskopen (*Bloch*)⁷) efter at have hørt noget derpå, og da også han blev bidt af, sagde da halvt i

Spøg og halvt i Alvor: Da vilde jeg ønske at D. Høiærv. kunde hos den tyrkiske Storvizir få en Plads, der svarede til Deres Iver for den tyrkiske Sag; men Amtsprovsten var ikke seen til at svare: Ja har D. Høiærv. nogen sådan Plads at give bort, så skal jeg bede om den strax. Dette dog ikke at fortælle igien efter mig. .

Deres hengivneste
Engelstoft.

S. T. Hr. Dr. Mynster, R. af D.

(Historisk Årbog for Thisted amt 1921, side 147-250)

---

⁴ Grækernes Frihedskrig mod Tyrkerne, der i de fleste Lande, særlig i frisindede Kredse, fremkaldte Sympatitilkendegivelser for Grækerne.

⁵ Rusland.

⁶ Jens Stockholm (1771-1833) var Amtsprovst for Nørlyng m. fl. Herreder; han døde som Stiftsprovst og fungerende Biskop i Ålborg.

⁷ Jens Bloch (1761-1830) var Biskop i Viborg 1805-30.